

Firavun Mantığı ve Hz. Musa (a.s.) ile İletişim Modeli

Emin Osman Uygur

Ph.D. Candidate Dept. of Oriental Philology Int. Burch University

eminosmanuygurr@gmail.com

Özet

İletişim insanoğlunun daha çok konuşma ile yaptığı özel bir faaliyettir. Bu faaliyette insanın düşüncesi, duyguları, niyetleri, hedefleri ve nihayet karakteri açığa çıkar. İlahi beyan olan Kur'an-ı Kerim tarihi kıssaları bazen olay kahramanlarının konuşmaları ile bazen tasvir metodu ile aktarıyor. Her iki durumda da metinlerde geçen kavramlar bizim için çok şey ifade ediyor. Özellikle nebiler ve onların karşısındaki kişilerin diyalogları her dönemde insan davranışlarına ve psikolojisine dair birçok işaret içermektedir. Psikoloji penceresinden bakıldığında ise bu tarz misallerde Kuran-ı Kerim'in şifa kaynağı olması hakikati daha net ortaya çıkmaktadır. Bu yazıda anlamaya çalıştığımız firavun mantığı ve Musa (a.s.) iletişim modeli, bize bu konuda fikir verir diye ümit etmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Musa, Firavun, Kuran, iletişim

Pharaoh's Logic and Communication Model with Prophet Moses

Summary

Communication is a special activity that human beings do mostly through speaking. In this activity, a person's thoughts, feelings, intentions, goals and finally his character are revealed. The Holy Quran, which is a divine statement, conveys historical stories, sometimes through the speeches of the heroes of the event, and sometimes through the method of description. In both cases, the concepts in the texts mean a lot to us. Especially the dialogues of prophets and their counterparts contain many signs about human behavior and psychology in every period. When viewed from the perspective of psychology, the fact that the Holy Quran

is a source of healing becomes clearer in such examples. We hope that the Pharaoh's logic and Moses' (pbuh) communication model, which we are trying to understand in this article, will give us an idea on this subject.

Key Words: Moses, Pharaoh, Quran, communication

Giriş

Firavun kelimesi, Eski Mısır dilinde “büyük ev, saray” anlamındaki **per’ao**’dan (**per’aâ**) gelmektedir. Günümüz Batı dillerinde ise **pharaoh** (İng.), **pharaon** (Fr.) ve **pharo** (Alm.) şeklinde kullanılmaktadır. **Fir’avn** (çoğulu **ferâine**) kelimesinin Arapça’ya İbrânîce’den veya Süryânîce’den geçtiği ileri sürülmektedir (1).

Firavun/saray mantığı Kur’an-ı Kerim’de birçok yerde vakalar diliyle izah edilmektedir. Şuara suresindeki firavun ile Hz. Musa (a.s.) diyalogu da bu mantığı ifade açısından ciddi göstergeler taşımaktadır. Bu yazıda firavun mantığı üzerinde duruldu ve Musa (a.s.)’ın konuşmalarındaki iletişim sistemi yorumlandı.

H. Musa Aleyhisselamın Mısır’a Dönmesi ve Firavun ile Mücadelesi

Musa aleyhisselam Şuayb (a.s.)’dan ayrıldıktan sonra tekrar Mısır’a geldi ve kardeşi Harun aleyhisselam ile Allah’ın emri üzerine firavuna/saraya gitti. Sosyal olaylar içinde değerlendirilirse, bu olaydan bir kahraman çıkar. Çünkü halkın özgürlüğü için canını ortaya koyan bir insan vardır sahnede. Firavundan tek talebi vardı Musa (a.s.)’ın; İsrail oğullarının Mısır’dan çıkmalarına izin vermesi. Kölelik sistemini kurmuş olan firavun için çok büyük ve imkânsız bir taleptir bu. Musa (a.s.) bu talepten önce kendilerinin Âlemlerin Rabbinin elçisi olduklarını söylemişti firavuna. Diyalogun ilk önemli mesajı budur aslında. Tamamen iletişim üzerine kurulan elçilik, bir yönetici tarafından ciddiye alınması gereken bir kurumdur. Bir ülkeye başka bir ülkenin elçileri gelse, onlar dinlenir, misafir edilir veya tam tersi muamele de yapılabilir. Kötü muamele durumunda ülkeler arasında savaşa sebep olacak bir davranıştır. Bu yüzden elçiye zeval olmaz, deyimi meşhurdur. Ama ne yazık ki, tarih boyunca hem ülkelerin elçilerine hem de Allah Teala’nın elçilerine kötü muamele hiç eksik olmamıştır.

Bu istekler firavunun hoşuna gitmedi ve ilk olarak Musa (a.s.)'in çocukluk ve gençlik yıllarının sarayda geçtiğini, onun sarayda beslenip büyütüldüğünü söyledi. Firavun alıştığı rahatın bozulmasını istemez ama Musa (a.s.)'in teklifini de anlayamaz. Halbuki Musa (a.s.) çok farklı iki konu ile gelmişti ona. Ama o klasik-gelenekçi yaklaşımla Musa (a.s.)'in kendilerine nankörlük ettiğini belirtmek ve onu susturmak istiyordu. Firavunun bu cümleyi kurarken rubûbiyet kelimesine başvurması ilginçtir. Yani “seni biz besledik, koruduk, sana sarayda yaşamak imkânı tanıdık, bu yüzden bize borçlusun” demek istiyordu. Ancak Musa (a.s.) bir sebeple saraydan uzaklaşmış bu süre hem içinde Şuayb peygamberin yanında kalarak hem de ilahi vahye mazhar olarak madde ve mananın temsilcisi olmuştu. Firavun yıllar sonra geri dönen Musa (a.s.)'in iç dünyasını bilmiyordu. Bu yüzden klasik, bencil bir diyalogu tercih etti. İlk hamlesini desteklemek için ikinci kozunu ileri sürdü ve Musa (a.s.)'in yıllar önce kendi kavminden birini öldürdüğünü hatırlattı. Yani açıkça “Sen katilsin” dedi. Musa (a.s.) bunda geri adım attı ama zillet göstermedi. Ben o zaman dalalette idim, yanlış yaptım, pişman oldum ve Rabbim beni affetti ve beni risaletle görevlendirdi, dedi. Sonra da kendi hamlesini yaptı ve sarayda kendisine bakmalarının, büyütmelerinin arkasında binlerce çocuğun ölümü, binlerce İsrail oğlunun köle olarak çalıştırılması olduğunu ifade etti. Bu kısa konuşmalar arasında elbette çok önemli mesajlar gizlenmiştir.

Birincisi; firavunun Musa (a.s.) için kullandığı “elem nürebbike?” yani seni besleyip büyütmedik mi, sorusu. Firavun kendince çok anlamlı olan bu sorunun biraz sonra yine kendi sorusu ile yok olacağını düşünemedi. Bu, “alemlerin rabbi de kimdir” sorusudur. İkincisi; sen bir adamı öldürdün, bir de gelmiş bize nasihat ediyorsun mantığı. Burada Musa (a.s.) çok önemli ki cümle söyler ki ikisinde de firavuna gönderme vardır. İlk önce ben hata ettim, o zaman dalalette idim ama pişman oldum, demesidir. Zaten Musa (a.s.) bizzat adamı öldürmek için bir girişimde bulunmamıştır. Ancak Firavun bu mesajı anlamayacaktır. Yani insan hata eder ama pişman olur ve güzel işlere devam ederse hayatın yönü değişir. Sen de hata ettin ey firavun, sen de tevbe et demektir bu. Tam bu noktada firavun kendi silahı ile alt olur. Musa (a.s.) eğer ben katil isem senin katlettiğin bebeklerin sayısı belli değil ve sen bunu sadece şu geçici saltanatın için yaptın, mesajını verince firavun kendi suçları altında ezileceğini görür ve laf değiştirir ve belki biraz da elçilik konusunu açmak için;

"Âlemlerin Rabbi dediğin nedir ki?"(23) diye sorar.

Sosyal statü olarak çok zengin, karakter olarak kibirli birinin sözü. Yaşadığı ülkede birçok görkemli bina yaptırmış kendini o toprakların tek sahibi gören biri. 'Ve mâ rabbü'l âlemin? diye soruyor. 'O kimdir? yerine 'O nedir?' diyor. Yirminci asırda uçaklar icat edilince; 'artık gökleri kâğıt parçası gibi delip tanrının olmadığını ispat edeceğiz', diyenler ve yirmi birinci asırda kendini Allah yerine koyup "merhametimiz gazabımızı geçmiştir" diyenler gibi. Firavun, ne emrederse yerine getirildiği için kendini her şeyin sahibi zannetmektedir. Yani "Her şeyinizi ben veriyorum. Bu toprakların efendisi, sahibi benim. Başka bir rab olayına ne gerek var? Hem bana hakarettir bu, benim sarayımda. Beni küçük düşürmektir avanemin nazarında. Âlem dediğin şey bu topraklardan ibarettir. Boş sözlerle bizi oyalama. Hem sen neler de biliyorsun öyle. Peki de bakalım nedir o?" Kendine aşırı güvenen, her şeyi bildiğini sanan ya da bulunduğu makam itibarı ile ciddi bir güven içinde olan birinin söylemi bu. Ayrıca Musa (a.s.)'ı küçük görmenin de işareti bu cümle. Firavun bu sözü ile Musa (a.s.)'ın bir şey yapamayacağından da emin bir tavır içinde olduğunu gösterir. Ancak Musa (a.s.)'ın cevabı muhatabın idrakinden çok yüksektir ve onu rahatsız edici özelliktedir. Onun sözünde "yakîn" fiili vardır ve bu fiil cehaleti inkâr veya kabul etme arasında bir çizgidir. İnkâr edilmesi halinde hem ilmen hem zahiren hem de hakikat nazarında cehaleti ilan demektir. Bu fiilin bir şart cümlesi içinde kullanılmış olması da ayrı bir üsluptur.

Ayrıca firavunun rab sorusundan sonra Musa (a.s.) üç defa rab kelimesi kullanarak cevap verir ki bu muhatabın aklını iflasa sürükleyen bir yöntemdir. Çünkü herkes bilmektedir ki ölümlü, birçok ihtiyaç içinde olan biri gerçekten Rab olamaz.

Musa cevap olarak: "Eğer işin gerçeğini düşünüp anlayan kişiler olsanız (itiraf edersiniz ki) O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbi'dir." 24

(Firavun) etrafında bulunanlara: "İşitmiyor musunuz?" dedi. 25

İnkâr ile iman arasındaki çizgide firavun sözün mecrasını değiştirmeyi tercih eder. "İşitiyor musunuz?" ifadesinde tam bir alaya alma hali var. Hedefte sapmış bir cümle. Kendisinde Musa (a.s.)'a cevap verecek bilgi seviyesi olmayınca sözü etrafındakilere göndermeyi tercih ediyor.

“Hele bakın neler de diyor. Gerçek nedir ki? Hepsi benim elimde değil mi? Yahu şu dünkü çocuğa da bakın, neler öğrenmiş. Önce âlemler dedi şimdi de göklerden, yerlerden bahsediyor. Benim mülkümde bana ders vermeye kalkıyor.” Alay etme ve gülmeler var bu sahnede. Ama firavun bunları söylese de farklı bir ses ile karşı karşıya olduğunun farkındadır artık. Yıllarca hiçbir sözüne muhalefet etmemiş avanelerin tersine konuşan biri vardır karşısında. Hem de çocukluktan tanıdığı biri. Aslında firavunun bildiği bir konuyu konuşmaktadır Musa (a.s.). Göklere hükmü geçmez onun. Gökler ve yer arasındaki olaylara da müdahale edemez. Musa aleyhisselam firavunun ne kadar aciz olduğunu bu şekilde ifade ediyor. Ancak firavun, gerçekler işine gelmediği için alaycı bir tavır sergilemeyi uygun görüyor. Musa (a.s.) firavunun sözüne aldırış etmeden Rububiyeti anlatmaya devam ediyor. Gökler ve yerlerden, insanlara intikal ettirdi sözü. Firavun köşeye sıkışıyor.

Musa dedi ki: "O sizin de Rabbiniz, daha önce ki atalarınızın da Rabbidir." 26

(Firavun): "Size gönderilen bu elçiniz mutlaka delidir" dedi. 27

Yine bir yönüyle Musa (a.s.)’ı muhatap olarak görmeme ve itibarsızlaştırma gayreti. Bir yönüyle de Musa (a.s.)’ın verdiği cevaba mukabele edecek bilgidен yoksun olmayı ifade eden bir cümle. Bilgisi olsa bile o konulara girmekten ısrarla kaçacak bir karakter. Öncekilerin de Rabbi ifadesinde firavunun geçmişe dair bilgilerine gönderme var. Geçmişte nebiler geldiğini, kendi atalarından gelen bir tek ilah bilgisini hatırlatan bir ifade bu. Bunu etrafındaki sihirbazlar da biliyor olmalı ki sözü onlara atarak onların da gerçekleri ört bas etmelerine yol açıyor. Çünkü kendisinin itaat edeceği bir tanrı fikri onun kibrine, gururuna dokunuyor.

Firavun konuşması yavaş yavaş yukarı/öfkeye doğru bir seyir almaktadır. Firavun/saray mantığı doğruyu tercih etmiyor, doğruyu görmeyi istemiyor. Onun mantığı kendi keyfi adına çalışıyor. Gözleri maddi zevklerden başka bir şey görmüyor. Önce yardımcılarına, sihirbazlarına dönüp Musa (a.s.) ile alay etmişti. Gülmüşlerdi. Şimdi ise suçlama safhası başlıyor. Yerinden olma korkusu derinden derine kendini hissettiriyor. Ve yerini sağlama almak, itibarını korumak düşüncesi psikolojik olarak devreye giriyor. “Benim atalarım soylu kişiler. Onlar da başka güçlere boyun eğmediler. Saraydan, itibardan taviz vermediler. Bu olsa olsa bir delidir. Hem de elçi olduğunu iddia eden bir deli.” Firavun şöyle der sanki burada: “Bu ne cüret! Gelmiş sarayına bana

Firavun Mantığı ve Hz. Musa (a.s.) ile İletişim Modeli Üzerine

akıl vermeye çalışıyor. İsrail oğullarını kendisi ile göndermemi istiyor. Bana emir vermek senin haddine mi? Musa sen başka işlere baksan olmaz mı? Bu iş sana göre değil. Yazık edeceksin kendine.” Ayrıca Musa (a.s.)’ı “size gönderilen elçi” ifadesi ile kendinden uzak tutmaya çalışıyor. Sanki onunla hiçbir bağı olmadığını ifade etmeye çalışıyor. Bu psikoloji, herhangi bir durumda işin içinden sıyrılmayı akla getiriyor.

Cevap hiç de bir delinin sözüne benzemiyor. Aksine herkesin bildiği bir gerçeği tam da yerinde ifade ediyor.

Musa devamla şöyle söyledi: "Şayet aklınızı kullansanız (anlarsınız ki), O, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir." 28

Firavun: "Benden başkasını ilâh tutarsan, and olsun ki seni zindana kapatılmışlardan ederim" dedi. 29

Musa aleyhisselam, önce çok genel tanımlar yapmıştı. Bu sefer akli devreye aldı ve özele indi. Ama o, firavun seviyesinde söz etmeden yine vahiy çizgisinde konuşmaya devam edince firavun kızmaya başlıyor. Akli Musa aleyhisselamın dediklerini anlayacak, nefsi de kabul edecek kadar sağlıklı değildir. İşin içine akıl ve doğuyu batıyı idare eden uluhiyet konusu girmiştir. Bir güce itaat etmesi istenmektedir firavunun. Bu kabul edilecek bir şey değildir. O kadar güçlü kuvvetli bir başkan, neden başka bir güce itaat edecekmiş? Firavun böyle düşünse de itibarı malik olduğu insanlara ve saraya bağlıdır aslında. İşte yasaklar da burada başlar. Bunu kimse düşünmeye bile yeltenemez. Çok kırılgan bir durumdur. Ya Belkıs gibi Süleyman (a.s.) ile Allah’a iman ettim diyecek ya da birçok firavun veya nemrut gibi isyanı tercih edecek. Firavun da karakteri gereği kaba kuvveti, şiddeti tercih edecektir.

Başka bir güç? Bunu düşünen ve teklif eden Musa da olsa zindana girmeyi hatta ölmeyi hak eder. Firavun askerlerine güvenmektedir, çünkü onlara ciddi yatırımlar yapmıştır. Ama o, Musa aleyhisselamın dediği göklerde ve yerde Allah’ın sayısız askerinin varlığını idrakten acizdir. İlah kelimesi kırmızı çizgidir. Allah için bu böyledir. Çünkü başka bir ilah düşüncesi her şeyi yaratan Allah’a ortak koşmaktır. Yani gökleri Allah’ın yarattığını bilmesine rağmen firavunun yerde ilahlık iddia etmesi aklın iflası ve mantığın çürümüş olmasıdır. Ve yanlış düşündüğü nefsinin,

onurunu kurtarma çabasıdır. “Nasıl olur da doğunun da batının da hâkimi başka bir güç olabilir. Ben varım ya işte. Doğu da batı da bana muhtaç. Ordularıyla hepsini dağıtabilirim.” Aslında Musa aleyhisselam çok önemli bir yere getirmiştir konuyu. Ve herkesin bildiği bir gerçeği haykırmaktadır:

Geçmişte birçok kral veya başkan geldi. Güçlü devletler oldu. Kimi doğuda kimi batıda hüküm sürdü. O zamanlar doğuda büyük bir medeniyet inşa eden Hititler vardı. Ancak onlar da zamanla silinip gitti. Demek gerçek ilah Allah’tır. Güç ve saltanat kimseye baki değildir. Musa (a.s.) burada farklı bir yöntemi devreye sokar. Bunda normalde her akli selimin ilgisini çekecek bir şey vardır. Devrin bilgisinin üstünde bir bilgi ve daha büyük bir yeniliktir bu. Firavun bunu kabul etmek ve iman ile bilgiyi birleştirip daha ileri gitmek yerine inkâr ile geri gitmeyi tercih ediyor. Ancak çevresindeki ilim ehli bunu görecektir. Musa (a.s.) “bişey’in” ifadesi ile firavunun asla inkâr edemeyeceği, çok net bir delile sahip olduğunu iddia eder. Sözü muhatabın anlayış çizgisinde tutma gayreti içindedir. “Şayet” bağlacını kullanarak firavuna bir düşünme payı bırakır. Getirme fiili doğrudan firavuna işaret etmektedir ve bu firavunun bir şeyleri görmesini ümit açısından önemlidir.

Musa sordu: "Sana apaçık bir şey getirmiş olsam da mı?" 30

Firavun: "Haydi getir onu bakayım, doğrulardan isen" dedi. 31

İlk cümleden sonra ikinci defa Musa (a.s.)’ın sorusuna doğrudan cevap verdi firavun. O dediğin şeyi getir bakalım. Ayrıca firavun, “doğru söyleyenlerden isen” diyerek bir güven problemi yaşadığını da ifade etmektedir. Ancak Musa (a.s.)’ın doğru söylediğini ispat etmesi sonucu değiştirmeyecektir.

Konuşmaların artık somutlaşması gerekiyordu. Musa aleyhisselamın, Allah’ın kendisine verdiği mucizeyi gösterecekti. Bunu yapınca firavun ikna olursa durum çok güzel bir hal alabilirdi. Zamanın en yüksek ilmi olan sihirbazlık çerçevesinde bir şey yapmalıydı Musa aleyhisselam ki, firavunu etkileyen yardımcıları, sahirler de gözleri ile farklı bir olaya şahit olsunlar. Firavun teklifi kabul etti çünkü kendi sihirbazlarına çok güveniyordu. Bu güven biraz da Musa (a.s.)’ı küçük görmekten kaynaklanıyordu. Bu bir çıkış yolu olacaktır firavun mantığına göre ve böylece

Firavun Mantığı ve Hz. Musa (a.s.) ile İletişim Modeli Üzerine

Musa'nın dilinden kurtulmuş olacaktır. Firavun burada akıl tutulması yaşar. Çünkü az düşünseydi önceki elçilerin getirdikleri mucizeleri, belki hemen karar vermeyecekti. Ama üstün gelme düşüncesi ile acele etti ve kendi sonuna doğru yol aldı.

Bunun üzerine Musa asâsını bırakıverdi; apaçık bir ejderha oluverdi. 32

Elini de (koynundan) çekti çıkardı; bakanlara bembeyaz (görünen, nur saçan bir şey) oluverdi. 33

Firavun çevresinde bulunan ileri gelenlere: "Bu dedi, herhalde çok bilgili bir sihirbaz!" 34

Musa (a.s.) dediğini yapmıştır yani doğru olduğunu ispatlamıştır. Şaşkına dönen firavun etrafına baktı. Onlar da şaşkındı. Bir an sessizlik oldu. Belki sihirbazlar anladılar işi. Onlar o sahada ilim sahibi kişilerdi ve firavun onların sözlerine itimat etmek zorunda idi. "Bu adama az önce deli demiştim ama sanki yanıldım." Bu ilk yanılgısı idi firavunun. Şimdi sihirbaz diyordu. "Ama bu işi nerede öğrenmiş ki?" Firavun, sarayında yıllardan beri işin eğitimini yaptıyordu. Ve Musa bu işlerle ilgilenmemişti hiç. "Ama şimdi çok bilgili bu konuda." Şaşkınlık devam etti. Diyecek bir şey yoktu. "Bir daha anlat bakalım dediklerini." demedi. İşin kendi mantığında yani akıl tutulması ve nefis kıvamında devam etmesi gerekiyordu. Karşısında ağaçtan bastonunu koca bir canlıya dönüştüren ve elini koynundan bembeyaz bir ışık saçan bir lamba haline çıkararak biri vardı. Bu ışık olayı çok farklıydı. "Hadi asayı bir şekilde oynattı. Ama ışık? Hayır hayır!" Çaresiz sihirbazlarına döndü.

"Sizi sihriyle yurdunuzdan çıkarmak istiyor. Şimdi ne buyurursunuz?" 35

Bu noktada firavunun yanındakilere "ne emredersiniz ne buyurursunuz?" demesi çok ilginçtir. Firavun önce yalan söyledi, alay etti sonra da çaresizliğini itiraf etti. Az önce ilahlık iddia eden firavun şimdi acizdi. Ve firavun çoktan mat olmuştu. Sihirbazlar ise çözüm olarak herkesin gözü önünde bir yarışma yapmayı teklif ettiler. O zaman biz onu yeneriz ve iş biter diye düşündüler. Veya bu teklifi yapan kişi işin rengini anladı ve sonun başlangıcını ilan etmek istedi. Çünkü herkesin gözü önünde yapılan gösteriden sonra canları pahasına Hz. Musa'ya imanı tercih edenler

yine onlardı.

Konuşmanın kısa özeti:

Musa (a.s.): Elçilik görevini söylemesi

Musa (a.s.): Mısır'dan çıkış isteği

Firavun: Tepki ve suçlama

Musa (a.s.): Gerçekleri söyleme

Firavun: Rab nedir sorusu

Musa (a.s.): Göklerin ve yerin rabbi

Firavun: Sihirbazlara yönelme ve alay etme

Musa (a.s.): Sizin ve atalarınızın rabbi

Firavun: Sihirbazlara yönelme mecnun suçlaması

Musa (a.s.): Doğunun ve batının rabbi

Firavun: Öfke ve hapis tehdidi

Musa (a.s.): Son çare, mucizeler

Asanın canlanması ve elin beyaz ışık saçması

Firavun: Bilgili sihirbaz ithamı, sizi yurdunuzdan etmek istiyor yalanı

Sihirbazların teklifi

Görüldüğü gibi diyaloglarda Musa (a.s.), tam bir çizgide hedefe doğru ilerliyor. O firavunun sözlerine göre hareket etmiyor. Muhatabını iyi tanıyor ve söylediği sözler onun gizlediği gerçekleri bir bir deşifre ediyor. Bu yüzden firavun çok rahatsız oluyor ve ciddi bir duruş sergileyemiyor. Bu durum iletişimde nerede durmamız gerektiği konusunda bize çok önemli ip uçları vermektedir. Bir yerde iletişimde kopukluk varsa, muhatabın cümleleri üzerinden ilerlemek mümkün değildir. Firavunun en son kendi isteğinin değil de sihirbazların tekliflerine göre hareket etmesi, hem Musa (a.s.) karşısında bittiğini hem de sorunlara karşısında iyi bir çözüm bulmaktan uzak olduğunu göstermektedir.

Musa (a.s.)'ın kullandığı ifadeler:

Firavun Mantığı ve Hz. Musa (a.s.) ile İletişim Modeli Üzerine

Biz alemlerin rabbinin elçisiyiz, İsrailoğullarını bizimle gönder, evet o fiili işledim, o zaman yanlış karar verdim, hata ettim, sizden korktum ve kaçtım, rabbim bana hüküm verdi, beni elçi yaptı, beni minnet altında bırakmak istediğin şey İsrailoğullarını köle yapmandır, O göklerin yerin ve ikisi arasındakilerin rabbidir, kesin bilgiye sahipseniz bunu kabul edersiniz, O sizin ve atalarınızın da rabbidir, O doğunun ve batının da rabbidir, aklediyorsanız bunu görürsünüz, size inkar edemeyeceğiniz bir delille gelmiş olsam da mı inkar edeceksiniz.

Firavunun kullandığı ifadeler:

Seni biz büyüttük, sarayda kalmana izin verdik, sen çok kötü bir şey yaptın, sen inkarcısın, alemlerin rabbi nedir, bakın neler diyor, sizin elçi bir mecnun, seni hapse atarım, bu bilgili bir sihirbaz, sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyor.

Sonuç

- 1.Doğru ve sağlıklı bir iletişimde muhataptan yüz çevrilmez. Firavun bu konuda başarılı değildir.
- 2.Diyalogda bir iddia içinde iseniz, bunu desteleyecek argümanlarınız olmalı. Musa (a.s.) bunu tam olarak yerine getirmiştir.
- 3.İletişim içinde olduğunuz kişi, sizin düşüncenize değer vermiyorsa onun seviyesine inilmez. Musa (a.s.) bu konuda harika bir örnek konuşma sergilemiştir.
- 4.İletişimde muhatap ciddiye alınır. Firavun kendisine bir taleple gelen Musa (a.s.)'ı ciddiye almadı. Onun talebini gündeme bile almadan başka konulara girmeyi tercih etti. Bu da kendi iflasını getirdi.
- 5.İletişimde bir zorluk yaşanıyorsa bir tarafta sorun var demektir. Burada Musa (a.s.) firavunun çok karışık duygular içinde olduğunu ve dengesiz bir tavır sergilediğini gördü ve tavrını hiç

bozmadı. Firavunun her defasında değişen renk ve tondaki cümlelerini geniş ve hikmetli sözleri ile sıfırladı. Bu şekilde davranması, oradaki sihirbazları yani devrin ilim sahibi insanlarını etkiledi.

6.İletişimde iki taraf vardır. Eğer bir taraf karşıdaki insanın düşüncesi ile alay ederse, kendi ağırlığını kaybeder.

7.İletişim açısından Musa (a.s.)'ın kaynağı ilahi bilgidir. Firavun ise kendi aklını ve çevresini kaynak olarak seçer. Bu açıdan firavunun cümlelerindeki mesajlar değişkenlik göstermektedir.

8.İletişimde bir amaç vardır. Buradaki diyaloglarda Musa (a.s.) ciddi bir amaç içindedir ve bütün cümleleri bu amaç doğrultusunda kurulmuştur. Ancak firavun her sözde farklı bir yere savrulduğu için ilk andaki amacını da unutmuştur.

9.İletişim sözlü, yazılı olarak iki kısımda incelenir. Ancak sözsüz ve yazısız iletişim olan hal dili de önemli bir iletişimdir. Ayrıca fiillerle gösterilen iletişimi de bunlara eklemek gerek. Bu olayda Musa (a.s.) sözlü iletişimden sonra fiili iletişim safhasına geçmiştir.

10.İletişim boşluk kabul etmez. Musa (a.s.) diyalogu birbirini takip eden ve destekleyen cümlelerle örgülemiştir. İlk cümleden son cümleye kadar çizgisini bozmamıştır. Muhatabın duygularını da gözeterek cümleler kurmuştur. Ancak firavun araya gürültü de denilebilecek boşluklar bırakmıştır.

11.Diyaloğun başında Musa (a.s.) İsrail oğullarının ülkeyi terk etmelerine izin vermesini istemişti. Diyalog sonunda firavun bu argümanı kendi sihirbazları için kullanacak duruma geldi ve bu sihirbaz sizi yerinizden yurdunuzdan etmek istiyor dedi.

12.Konuşmaların ilk bölümünde firavun bağlamında her okuyucu için önemli mesajlar vardır. Rububiyet Allah'a aittir. Bu yüzden kimse gerçek manada mülk sahibi değildir. Herkes hata yapar önemli olan hatalardan dönebilmektir. Hata yapanları da ebediyen suçlu ilan etmemek gerekir. İnsanlara yapılan iyilikler ilk fırsatta başa kakılmamalıdır. İyilik bir beklentiye bağlandığı zaman kıymeti yok olur.

Firavun Mantığı ve Hz. Musa (a.s.) ile İletişim Modeli Üzerine

13.Suredeki bu kısa diyalogda üzerinde durulan konular; güç, hakimiyet ve özgürlüktür. Bu konular içinde bir yenilenme süreci ve buna karşı duruş da önemli yer almaktadır. Çünkü firavun Musa (a.s.)'ın mucizeleri karşısında yenilenmeye karşı bir tavır içindedir.

14. Soruların yönünü değiştirme ve Musa (a.s.)'ı muhatap almama gibi tavırlarda firavun ya çok kurnaz ya da psikolojik olarak sorunlu biri olarak görülebilir. Ancak ilerleyen konuşmalarda öfkesinin artması sebebi ile kurnazlık savı çürümüş olmaktadır.

15.Firavun Musa (a.s.)'ın gerçekten Allah Teala'nın elçisi olduğunu o kadar mucize olaya rağmen idrak edemedi. Bu durum onun iletişimde ne kadar zayıf olduğunu gösterir. Çünkü muhatabın halinden anlamamak iletişim kabiliyetinin zayıflığı ile doğru orantılıdır.

16.Firavunun son anda Musa (a.s.)'ın rabbine iman ediyorum demesi, bildiği şeyleri sürekli yok saydığını, gerçekleri gizlediğini de göstermektedir. Musa (a.s.)'a söylediği sen adam öldürdün ve kafirlerden oldun sözü de aslında yine kendini ifade ediyordu. Bu açında bakınca firavunun Musa (a.s.)'ı itham her şeyin gerçekte kendinde olduğunu görmekteyiz. Sözler insanı ele veren renklerdir.

17.Musa (a.s.) bu diyaloglarda sadece firavuna değil orada bulunan sihirbazlara ve görevlilere de hitap ediyordu. Bundan olsa gerek o, rab sorusunu üç ayrı çizgide izah etmiştir.

Kaynaklar

- Corcî Zeydân. İslam Uygarlığı Tarihi. Çev. Necdet Gök. 2 Cilt. Ankara: İletişim Yayınları, 2013.
- Dindi, Emrah, Kur'an'da İslam Öncesi Kültür, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2017.
- Eliade, Mircea. Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi. Çev. Ali Berktaş. 3 Cilt. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2012.
- Esed, Muhammed. Kur'an Mesajı. Çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk. İstanbul: İşaret Yayınları, 1999.
- Gündüz, Altay. Mezopotamya ve Eski Mısır. İstanbul: Büke Yayınları, 2002.
- <https://www.britannica.com/topic/pharaoh>
- Harman, Ömer Faruk. "Mûsâ". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 31: 207-213. Ankara: TDV Yayınları, 2006

Hornung, Erik. Anahatlarıyla Mısır Tarihi. Çev. Zehra Aksu Yılmaz. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2004.

Kazıcı, Ziya. İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 1999.

Köksal, Mustafa Asım. Peygamberler Tarihi. 2 Cilt. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.

Sayı, Ali. Kur'ân'da Hz. Mûsa. İstanbul: İz Yayınları, 2012.

Yıldırım, Recep. Uygarlık Tarihine Giriş. Ankara: Asil Yayınları, 2004.